

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND

PRAHA & EU
INVESTUJEME DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

Didaktický balíček č. 5

Trojské trumfy

pražským
školám

projekt
CZ.2.17/3.1.00/32718

JAPONSKO

doplňte

domácí úkol

napište

nápověda

laboratorní práce

prezentace

úkol na výběr

vyfoťte

DB = didaktický balíček

PL = pracovní list

PM = pracovní materiály

Členové realizačního týmu projektu:

Manažer projektu	Mgr. Radim Jendřejas (Trojské gymnázium)
Hlavní metodička	Mgr. Zuzana Venclíková (Trojské gymnázium)
Metodičky	Mgr. Ivana Motýlová (Trojské gymnázium)
	Mgr. Ada Hrstková (Trojské gymnázium)
	Mgr. Tereza Chýlová (Trojské gymnázium)
	Ing. Ludmila Horká (Trojské gymnázium)
Metodik	Ing. Lukáš Marek (Trojské gymnázium)
Odborné garantky	Mgr. Věra Bidlová (Botanická zahrada hl. m. Prahy)
	PhDr. Eva Vítová (Botanická zahrada hl. m. Prahy)
	RNDr. Milena Peterová (Zoo Praha)
Odborný garant	Mgr. František Tymr (Zoo Praha)
Výtvarnice projektu	Bc.A. Eva Göndörová (Zoo Praha)

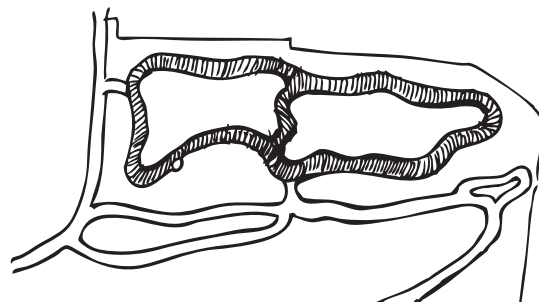

Průvodcem PO JAPONSKÉ ZAHRADĚ

Tradice umění japonských zahrad spadá do hluboké minulosti. Jsou tvořeny podle specifického estetického kódu, který vznikl na základě spleti praktických rad, životních zkušeností, obav před nepřízní osudu, touhy po štěstí a velké citlivosti k přírodě. Má široké symbolické zázemí. Při výsadbě rostlin se nezdůrazňuje pestrost a hýřivost květů, ale elegance stále-zelených keřů, listnatých i jehličnatých stromů. Zároveň se počítá s proměnlivostí scenerie během roku.

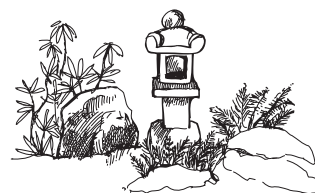
1. Japonská zahrada v trojské botanické zahradě obsahuje mnoho symbolických prvků. **Ve skupinách si vyberte jeden z textů, které symboliku seskupení objasňují, naučte se text nazpaměť a v průběhu prohlídky ho přednesete ostatním. Přiblížíte se tak trochu asijské kultuře, ve které je učení textů nazpaměť běžné. Polohu všech prvků vyznačte číslem v mapě.**

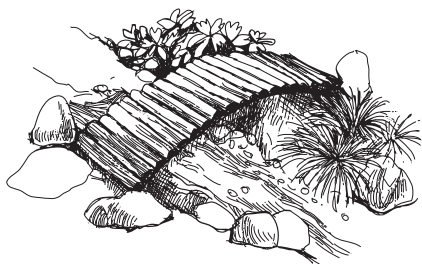

Do zahrady vstupujeme typickou dřevěnou brankou v jednoduchém nepravidelném plůtku, jehož účelem není zabránit vstupu, ale oddělit prostor zahrady od okolního světa. Zahradní cestičky se mění, jak si to vyžaduje praktická potřeba a estetické ladění – souvislá kamenná dlažba se střídá s nepravidelně položenými kameny a pískovými cestičkami. Kameny na chodníčku „tobiiši“ vyčnívají nad úroveň cesty, aby si člověk neumazal boty, a jsou záměrně položeny nepravidelně tak, jak to bývá v přírodě. Chýše krčící se mezi „horami“ poskytuje klid pro odpočinek a naslouchání hukotu vody v nedalekém vodopádu. Odtud jsou také nejkrásnější výhledy do zahrady i na kopce v okolní krajině.

Zastavení u kamenné kašničky s vodou (cukubai) je symbolem fyzické a duševní očisty i okamžikem estetického zážitku. V minulosti měl každý z kamenů svou funkci – kámen před kašničkou (jutoişi) sloužil jako schůdek, na kámen vpravo (tesokuişi) se za chladných dnů stavěla nádoba s teplou vodou či naběračka a na levé straně je kámen na svíčku nebo přenosnou lucerničku.

Kamenný chodníček vede přes klenutý můstek k jezírku, do něhož vtéká potůček, pramenící vysoko v horách. Vine se mezi horami, šumí v peřejích, zklidňuje se v tůňkách, vytváří četné zákruty, spadá přes kaskády a vodopády. Je nositelem pohybu a zvuku, vynořuje se ze stínu do míst ozářených sluncem, dává zahradě proměnlivost. V jeho korytě můžeme nalézt „kámen peřeje“ a v místě, kde vtéká do jezírka, „kámen vtoku“. Voda je nezbytnou součástí japonských zahrad stejně jako hory. Říká se, že voda bez hor se podobá osleplému zrcadlu.

Voda je sice bezbarvá, ale odráží barvu oblohy, mraků a stromů, nemá tvar, ale přejímá podobu břehů. Pohled na vodu vede k zastavení, k zamyšlení a uklidnění člověka.

Dominantou „krajiny s horami, stromy, potůčkem a jezírkem“ je jezírko s ostrůvkem ve tvaru želvy, symbolu dlouhého života. Seskupení kamenů mezi břehem a ostrůvkem znázorňuje loď plující na ostrov a nazývá se „kamenný noční čekání“. Ve vodě se zrcadlí trsy travin, kosatců, bambusů a azalek rostoucích z rozeklaných břehů s tůňkami. Potůček pramenící v horách se vine mezi kopci, tvoří kaskády a vodopády. V jeho korytě můžeme nalézt „kámen peřeje“ a v místě, kde vtéká do jezírka, je umístěn „kámen vtoku“. Bambusový háj pod jezírkem okouzlí jemnou kadencí pohybu stvolů a větví při mírném vánku i hrou světél a stínů v paprscích slunce.

Bambus byl do japonské kultury uveden z Číny v 7. století a stal se nedílnou součástí zahrad. Na rozdíl od čínského pojetí se v japonských zahradách setkáváme s bambusem jen v lehkých dotecích tam, kde chceme podtrhnout hlubokou atmosféru místa. Jedná se zejména o blízkost kamene, scénérii s opadavými stromy, ve kterých zelený bambus v zimě vyplňuje prázdnotu mezi holými větvemi. V čajových zahradách naopak nízké druhy vytváří přirozeně působící vegetaci, která lemuje klikaté stezky.

2. Napište, s kterými dřevinami z české flóry jste se v japonské zahradě setkali.

3. Napište, které 3 rostliny jsou typické pro Japonsko.

4. Najděte podle fotografií rostlin typické japonské zástupce a pojmenujte je podle cedulek u exponátů.

5. Přečtěte si text o bonsajích a poté vyberte v japonské zahradě bonsaj, která se podle textu i vašeho názoru blíží k ideálu. Do rámečku na další straně svůj výběr zdůvodněte.

Pěstování bonsajů je významným odvětvím zahradního umění celé východní Asie. Doslovný překlad („bon“ – plochá miska, podnos, „sai“ – rostlina, kultura) znamená strom či rostlina pěstovaná na ploché misce. Její kouzlo spočívá v tom, že ačkoliv nepřesahuje výšku několika málo centimetrů, má podobu a všechny vlastnosti stromů žijících ve volné přírodě. Místem vzniku tohoto umění je Čína, kde je známé pod pojmem penjing. V literatuře jsou zmínky o tom, že již před třemi tisíci lety se zde objevují kameny na plochých mísách, které představují některou z posvátných hor, vynikající svou krásou. Postupně se k těmto kamenům začaly vysazovat buď jen tvarované stromky, nebo i přidávat keře, voda, písek a jiné doplňky a jejich pečlivým sestavováním vznikaly celé krajinné scenerie. Byly vystavovány na kamenných lavicích, vysokých stojanech v zahrádkách nebo dávány do oken. Při jejich tvorbě hrál velkou roli princip miniaturizace, který byl obdivován v umění, řemeslech i v životě. Pro dávné Číňany byl miniaturní stromek v misce jakýmsi zdrojem životní energie, symbolem dlouhého života a ochráncem před neblahými vlivy.

Jedním z rozhodujících faktorů pro správný vývoj rostlin je výběr odpovídající misky. Rozměry misky určují množství i velikost kořenů, jejich další množení, čerpání živin a další fyziologické funkce. Toto omezení se postupně projevuje i v nadzemní části, která začne postupně nabývat „bonsajového“ charakteru – začne miniaturizovat. Miska musí být také svým tvarem, velikostí, charakterem materiálu, z něhož je vyrobena, v souladu s velikostí a druhem rostliny, pěstebním stylem, barvou listů a květů.

Rostliny jsou tvarovány podle takzvaných bonsajových stylů, jejichž předlohou jsou stromy rostoucí volně v přírodě a mají výrazné vzhledové znaky. Při tvarování se uplatňuje celá řada pěstebních stylů – vzpřímený, šikmý, převislý, větrný, literátský a další. Zvláštní kategorií je vytváření krajinných scenerií na plochých mísách (saikai), které především usilují o postižení podstaty přírody na malém prostoru.

Tvarování rostlin se provádí řezem, průřezem, zaštipováním, ohýbáním kmene a větvíček a mnoha dalšími technikami. Dlouhou dobu byla tvorba bonsajů omezovala nespočetem pravidel, v jejichž důsledku si byla mnohá díla podobná. Později vedla popularizace k tomu, že přišlo do módy příliš násilné ohýbání kmenů a nepřirozené tvarování bonsajů. V poslední době se začíná prosazovat elegancie tvarů a přirozenost vzhledu rostlin.

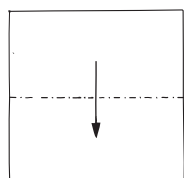
Moderní tvorba těchto děl vyjadřuje umělcovo vlastní cítění a plně odráží jeho osobnost. Souvisí to i s různorodostí, která charakterizuje moderní život s širokým spektrem uměleckého vkusu. Velký vliv má i rozvoj moderní techniky, používání nových typů misek, nových nástrojů a nářadí, rostlin a kamenů.

6. Z následujících dvou úkolů splňte jeden dle vlastního výběru.

Složte origami lilie podle návodu.

1 skládání stanu

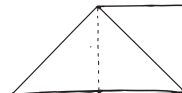
2

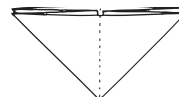
3

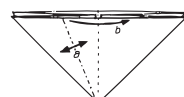
4

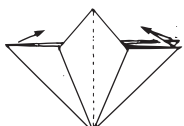
5

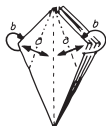
6

6 O/L

7 O/L

8 O/L

9 O/L

10 O/L

11 O/L

12 O/L

orlíček/lilie

Příroda v člověku probouzí poetické sklony a japonská zahrada dvojnásob. Přesvědčte se sami.
Přečtěte si tři ukázky haiku a napište své vlastní.

Haiku je nejtypičtější japonská básnická forma. A také nejkratší. V japonštině má pouhé tři verše o 5, 7 a 5 slabikách, v českých překladech se počet veršů může lišit, počet slabik ale zůstává. Poznáte ji podle lehce načrtnuté nálady vycházející z přírodních motivů. Její jednoduchost nutí k zamyšlení. Bývá založena na vtipném postřehu nebo narážce. Učme se od mistra haiku, kterým byl Bašó. Žil v 17. století a napsal jich přes 1 000. A protože předchůdcem haiku byla haikai no renga, tedy lehkovážná řazená báseň, kterou skládalo několik osob v rámci jakési společenské hry podle přesně daných pravidel, můžete se pokusit o básnickou spolupráci. Pravidla si dohodněte sami inspirování japonskou zahradou a 3 ukázkami.

Pravidla mohou být následující. Zmíníme roční období. V 1. a 3. verši bude rým. Dodržíme počet slabik. Trochu vtipu neuškodí. Použijeme kontrast.

Podzimní smrákání.
Na suché větvi sedí
černí havrani.

Kdy ten list k břehu
přirazí?
Brouček na něm
celou
dobu
spí.

V šípkových růžích
tu dřímám,
vínem zmámen
pod hlavou
kámen.

Na japonské keramice, textiliích, tapetách nebo paravánech se často objevují motivy i dalších rostlin, např. sakury, bambusu, chryzantémy, broskvoně. Všechny mají pro Japonce svůj symbolický význam. Za domácí úkol zjistěte jaký. Inspiraci můžete najít v knize V. Hrdličkové a A. Trnky Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře, v níž hledali inspiraci i autoři tohoto PL.